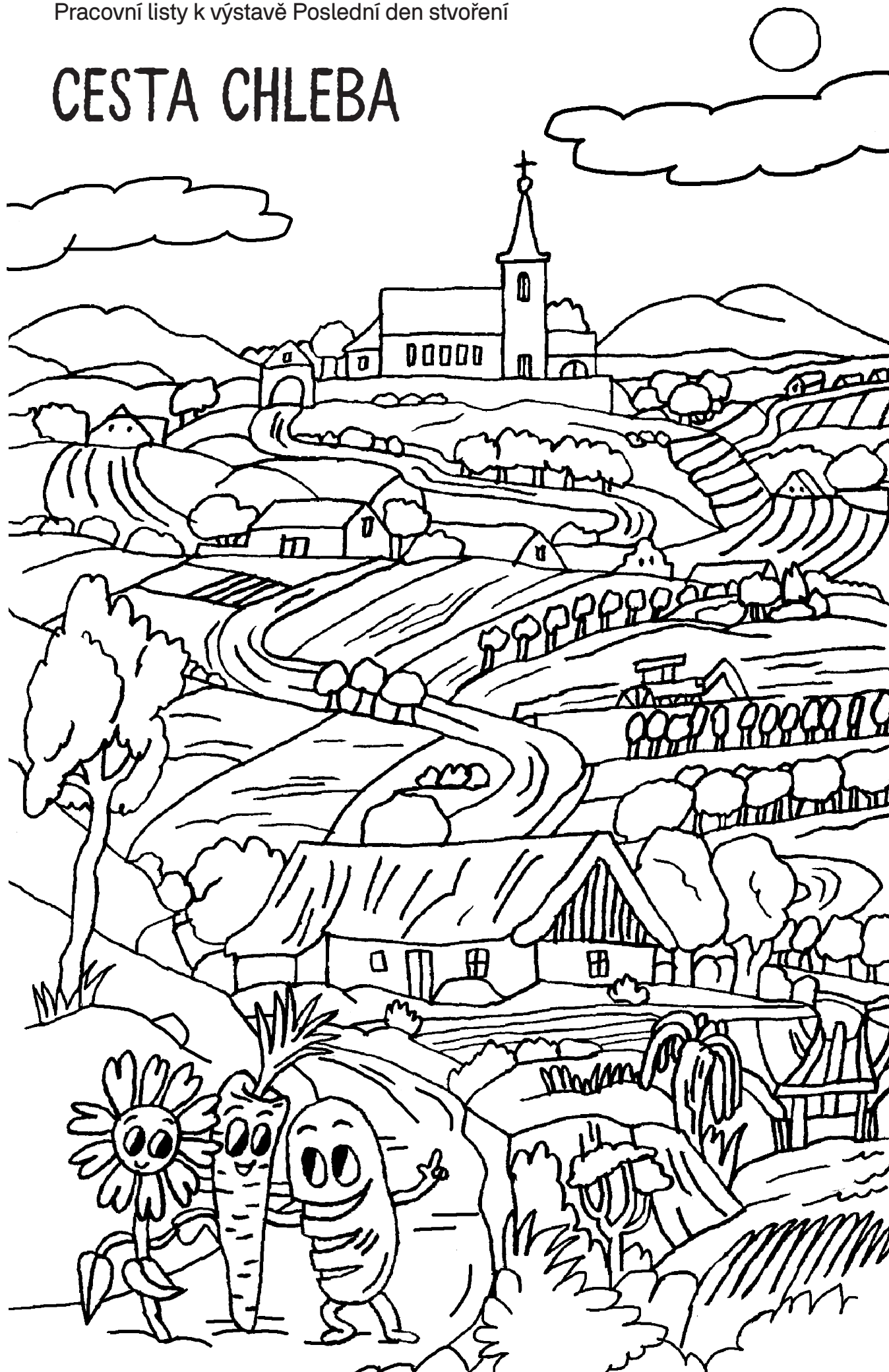

CESTA CHLEBA

1

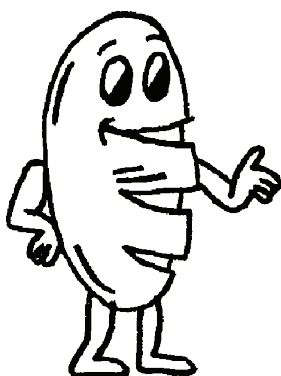
EKOSYSTÉM

Označte barevnými pastelkami různé typy krajín, které vidíte na obrázku.

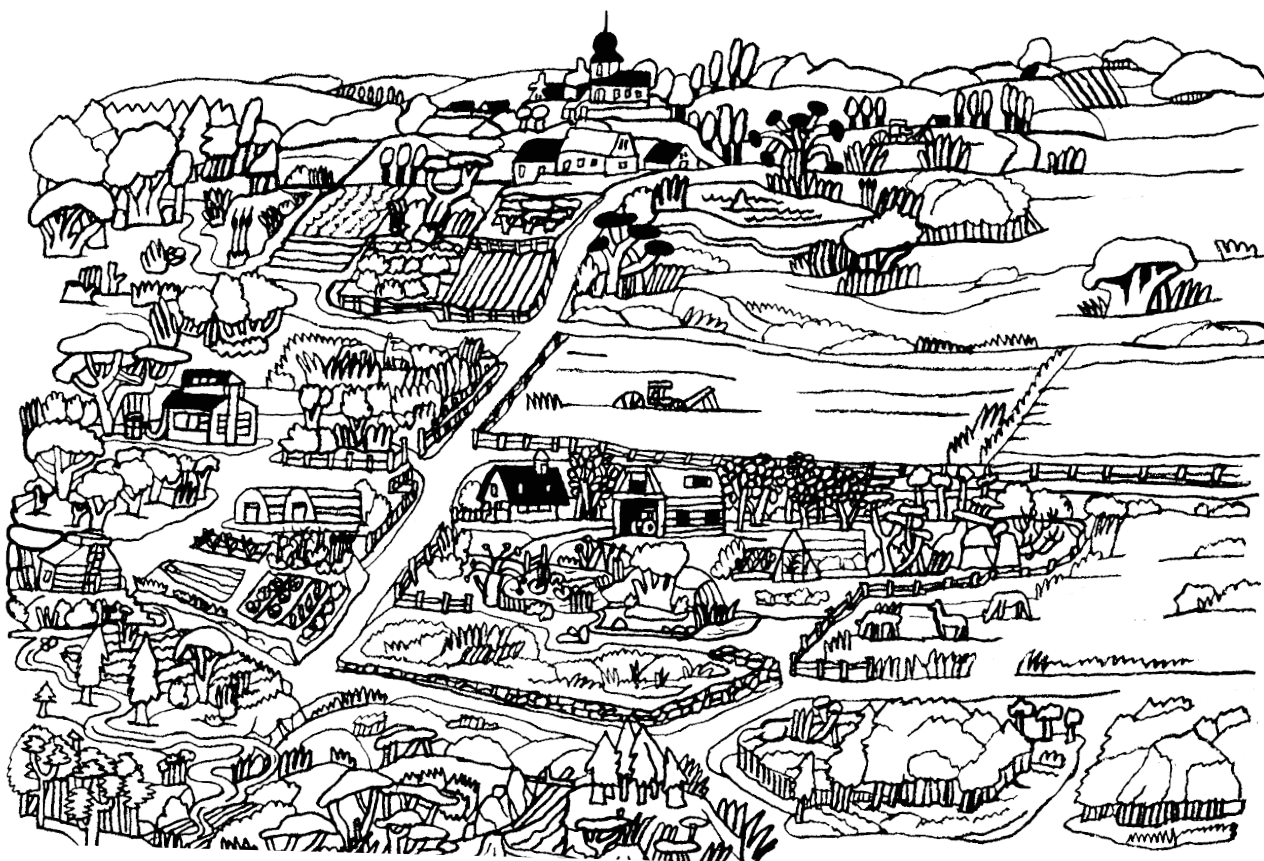
Poznáte je všechny?

Třeba vám pomůžou tahle slova: *les, pole, mokřad, sad, rybník nebo remízek*.

VÍTEJTE NA NAŠEM SPOLEČNÉM VÝLETĚ VÝSTAVOU POSLEDNÍ DEN STVOŘENÍ. BUDEME SPOLU HLEDAT NOVÝ VZTAH KE KRAJINĚ, A TO HLAVNĚ V NAŠEM OKOLÍ, SEVERNÍCH ČECHÁCH. ŘEKNEME SI, JAK SE PLÁNUJE NOVÁ KRAJINA NEBO JAK SE CHRÁNÍ ŘEKA A VODA V NÍ.

KDYŽ VYJDEME Z DOMOVA, OTEVŘE SE PŘED NÁMI KRAJINA. TA VŠAK NENÍ VŠUDE STEJNÁ, STAČÍ SE KOLEM ROZHLÉDNOUT JAKOU KRAJINU KOLEM VIDÍTE? CHODÍTE RÁDI NA VÝLETY? DO LESA, DO PARKU? A BYLI JSTE NĚKDY V OVOCNÉM SADU? POJĎME SI O TOM POVÍDAT NA SPOLEČNÉ CESTĚ KRAJINOU. A KOHO LEPŠÍHO SI S SEBOU VZÍT NA VÝLET NEŽ CHLEBA?

NA CESTU SE S NÁMI VYDÁ I MARIE LUKÁČOVÁ, KTERÁ VŠE PEČLIVĚ DOKUMENTUJE A PAK NÁM VYPRÁVÍ TAJEMNÉ PŘÍBĚHY O SVĚTĚ. UKÁŽE NÁM, JAK NA NÁS KRAJINA PŮSOBÍ A JAK M Y PŮSOBÍME ZAS NA NI. SEZNÁMÍ NÁS SE ZEMÍ, PŮDOU A S TÍM, JAK O NI PEČOVAT. KDYŽ SE O ZEM BUDEME DOBRĚ STARAT, TAK KRAJINA KOLEM NÁS OŽIJE. NEJJEDNODUŠŠÍ JE PRVNÍ KROK, KROK VEN ZE DVEŘÍ DO PŘÍRODY.

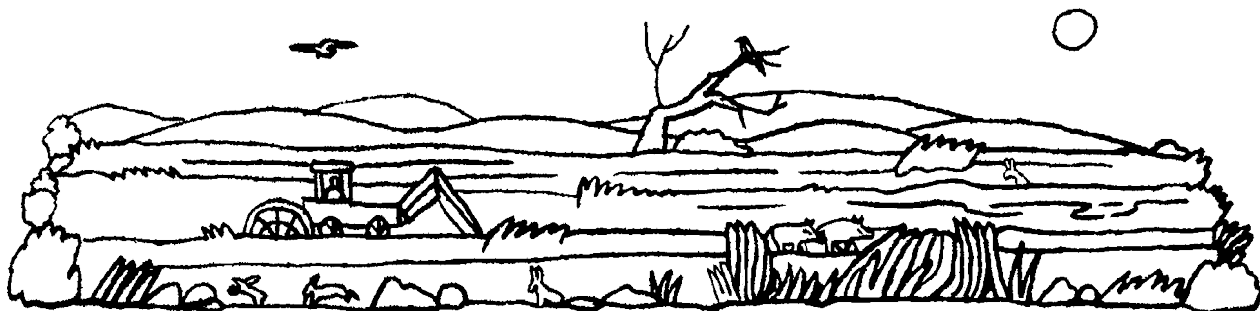
K zamyšlení: Dokázali byste dát dohromady, jak se máme správně chovat v lese?

2

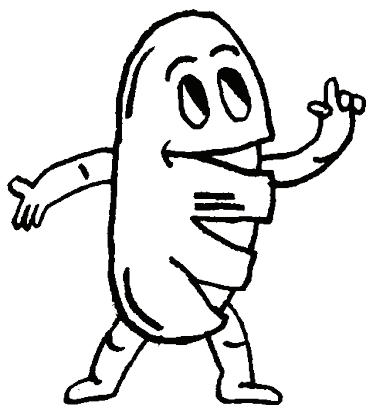
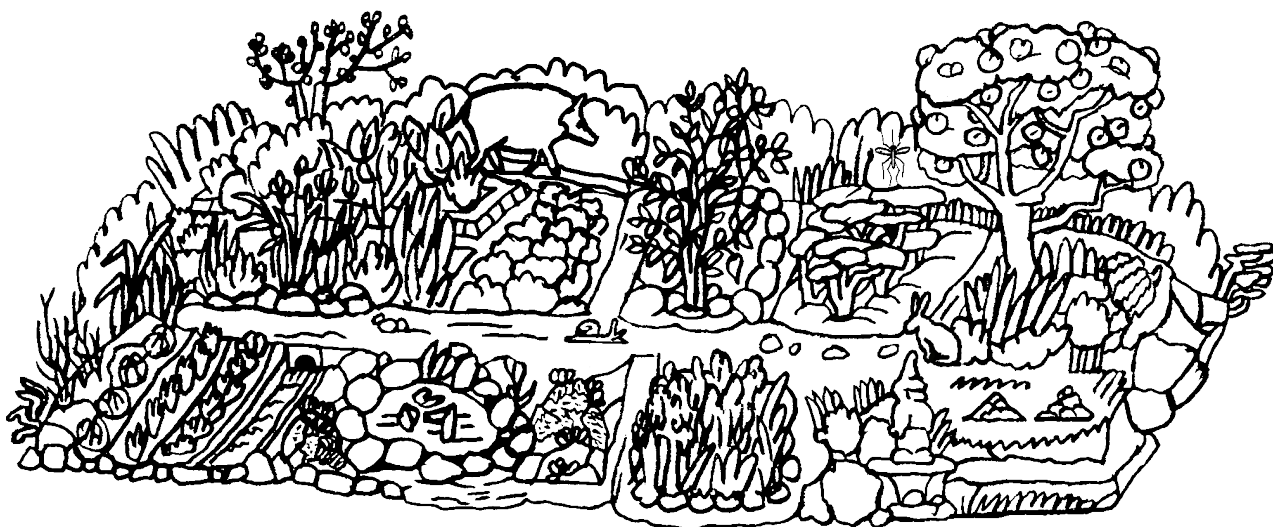
MONO VS. POLY

Najděte rozdíly mezi dvěma obrázky. Kde napočítáte více druhů rostlin a zvířat?
Až všechno spočítáte, dokreslete do obrázku další zvířátko, která by se tam podle vás mohla vyskytovat.

MONOKULTURA

POLYKULTURA

CO TO JE MONO A POLY, NEBUDE TO TA HRA?
NE, MONO JE JENOM JEDNA VĚC A JEDNA VĚC POŘÁD,
JAKO KDYBYSTE MĚLI JÍST JEN CHLEBA S MÁSLEM, POŘÁD.
RÁNO, ODPOLEDNE, VEČER, POŘÁD.

POLY JE HODNĚ, TAKŽE BYSTE SI MOHLI VYBRAT TŘEBA BÍLEJ CHLEBA NEBO
BAGETU S MÁSLEM, HOUSKU SE SÝREM, NE DĚLÁM SI SRANDU. MOHLI BYSTE
MÍT TŘEBA I BRAMBORY, NEBO TĚSTOVINY, NEBO OVOCNÝ KNEDLÍKY... HMMM...
NO A PŮDA TO MÁ STEJNĚ...

3

MEANDR A REGULOVANÝ TOK

Na obrázku vidíte klikatící se řeku a řeku narovnanou.
Vezměte si tužku a zahrajte si s ní na tekoucí vodu.
Vyhněte se překážkám v cestě!

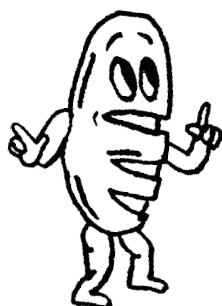
MEANDR

MEANDR

je zakroucená řeka.
Tady voda teče pomalu,
proto má čas se vsáknout
do břehů.

REGULOVANÝ TOK

je rovná řeka. Tady voda
teče rychle a proto nemá
na vsakování dost času.

REGULOVANÝ TOK

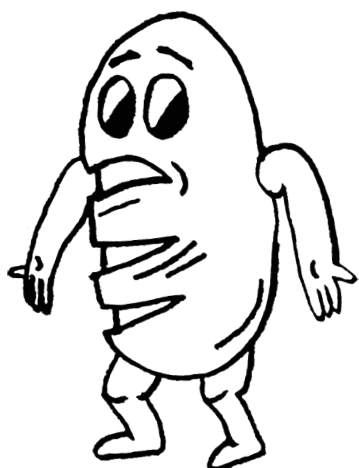
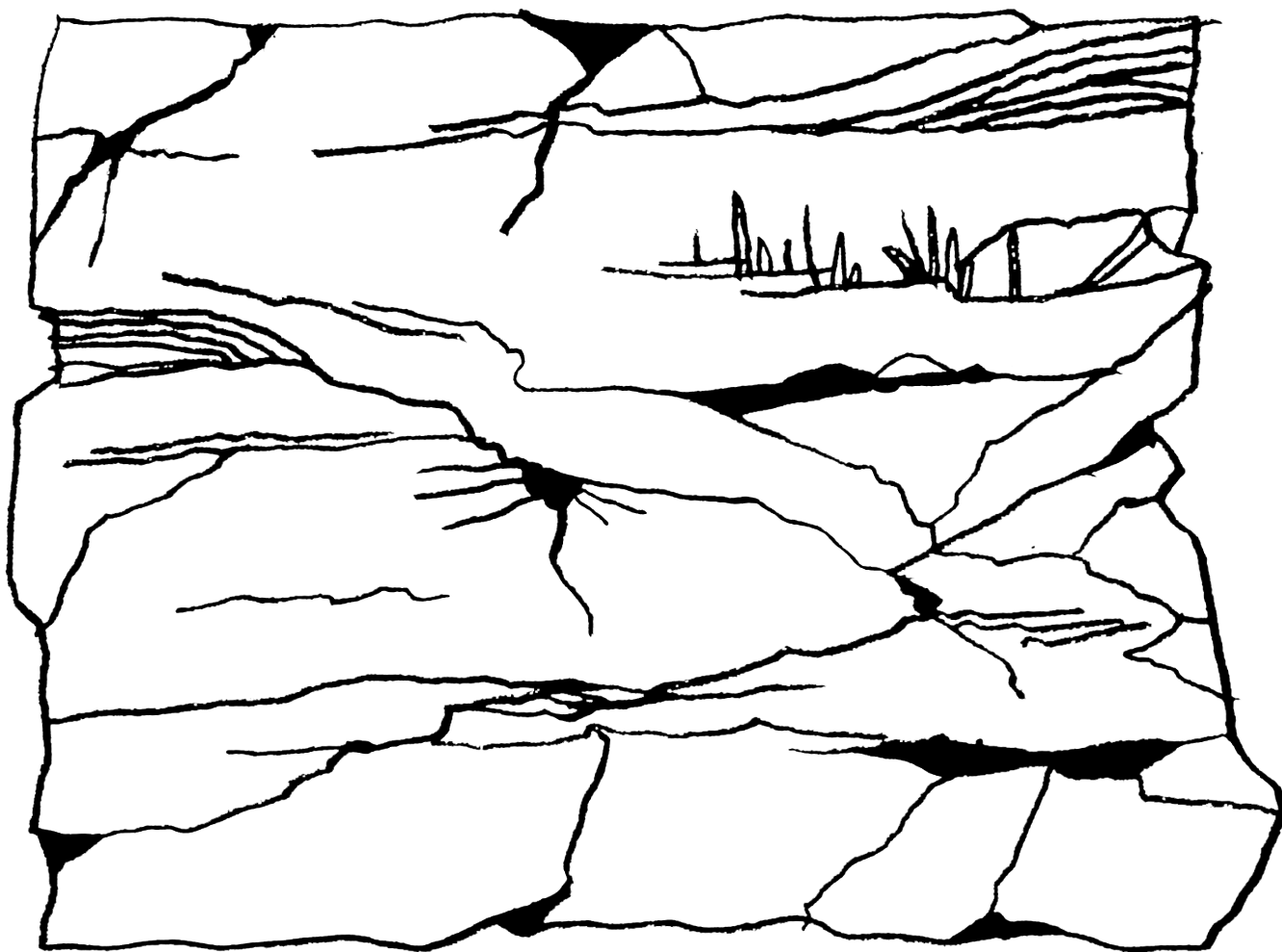

SCHVÁLNĚ, JAK RYCHLE DOKÁŽU
PROJET ROVNOU A JAK RYCHLE KLIKATOU
ŘEKU? BUĎTO SEŠUP, NEBO POHODIČKA ZE
STRANY NA STRANU. POUŽIJTE STOPKY
A POROVNEJTE ČAS.

K zamyšlení: Všimli jste si, jak je občas voda špinavá od hlíny a kolik hlíny sebou nese?
Co by tu hlínu mohlo udržet na místě?

Vystříhejte obrázky rostlin z přílohy podle vytyčených obrysů a dolepte je do záhonu. Zakryjte všechny praskliny. Můžete použít obrázky od nás, vyrobit si své vlastní nebo použít skutečnou trávu a plevel.

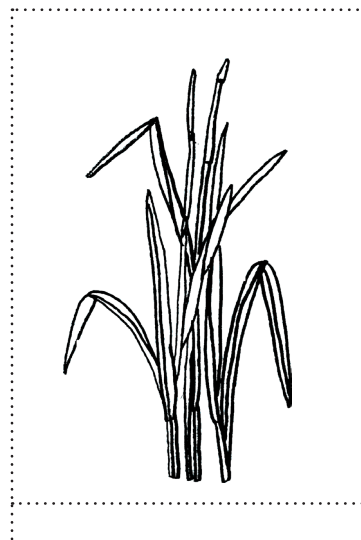
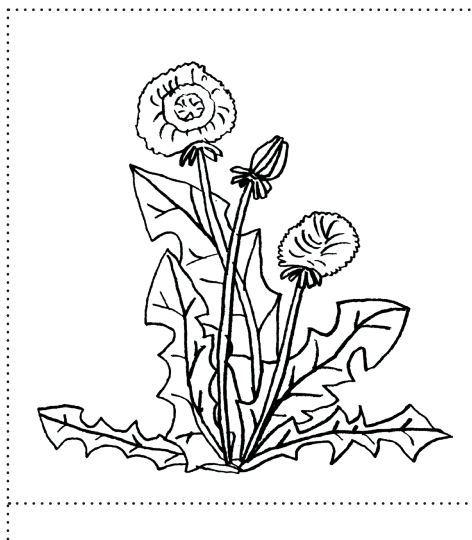
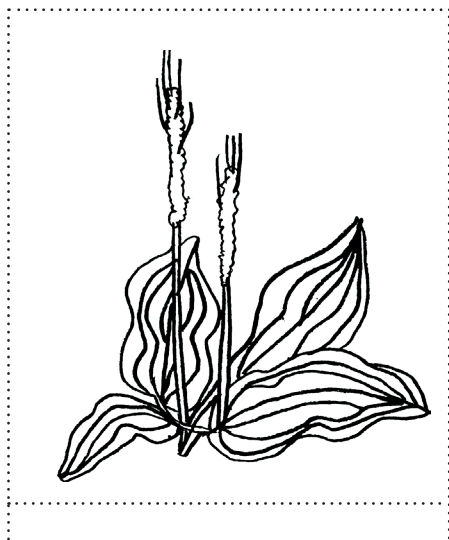
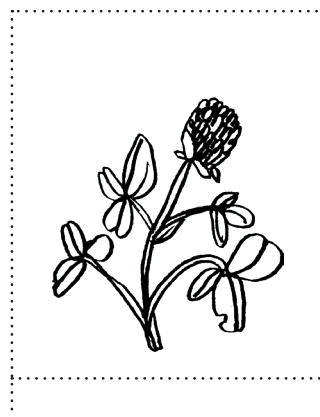
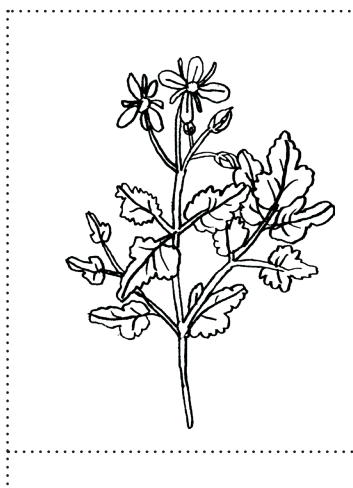
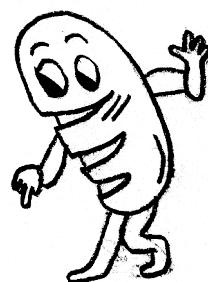

TA HLÍNA TO NEMÁ VŮBEC LEHKÝ. MOC VODY – ŠPATNĚ.
MOC SUCHA – TAKY ŠPATNĚ. TO HLÍNA TVRDNĚ A NEVSAKNE
DO SEBE ŽÁDNOU VODU.

VŠIMLI JSTE SI, ŽE JE POSLEDNÍCH PÁR LET V LÉTĚ SUCHO? SKORO NEPRŠÍ
A JE MÁLO VODY. PŮDA JE ROZPRASKANÁ, DOCHÁZÍ K JEJÍ EROZI. LIDÉ SE
V LÉTĚ SCHOVÁVAJÍ POD SLUNEČNÍKY, ALE CO PŮDA, KDO JI ZAKRYJE?

PŘECE ROSTLINY, KTERÉ PŮDU CHRÁNÍ PŘED SPALUJÍCÍM ŽÁREM. A TO
PLATÍ I PRO PLEVEL, I KDYŽ HO LIDI NEMAJÍ RÁDI. POMŮŽETE OCHRÁNIT
ROZPRASKANOU PŮDU PŘED NEMILOSRDNÝM SLUNÍČKEM?

Každá rostlina má dole vyznačenou hranu, kterou zahnete dozadu.
Na zahnutou hranu naneste lepidlo a nalepte ji na popraskanou půdu.
Jde se na to!

5

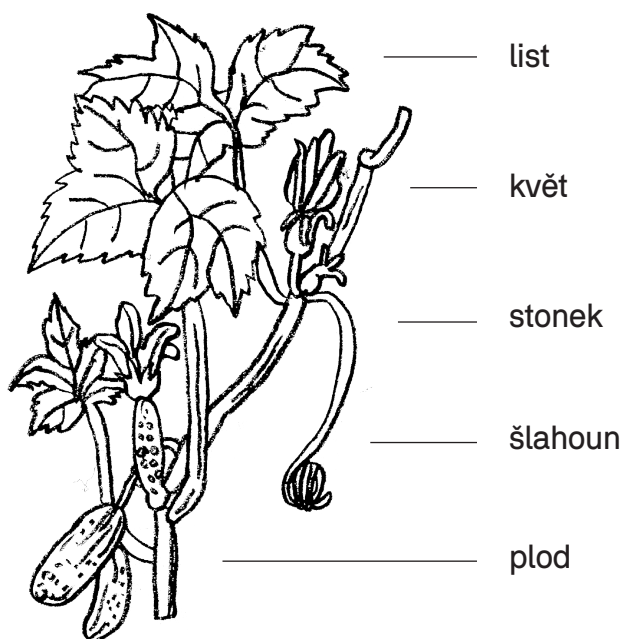
JEDLÉ ROSTLINY

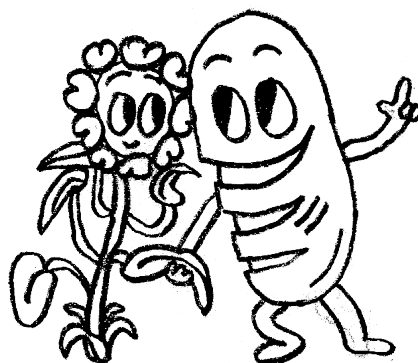
Mrkev, cuketa, kedluben, šťovík. Které části rostlin jíme?

Podívejte se na obrázek s popisem jednotlivých částí a u dalších plodin vybarvěte pastelkou to, co byste z ní snědli.

CUKETA

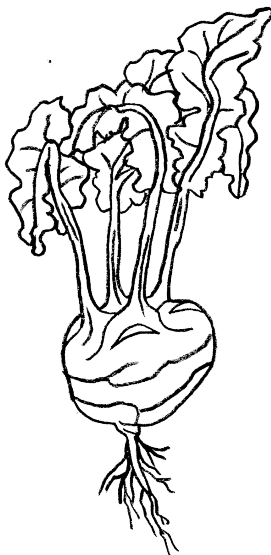
MOŽNÁ VÁS PŘEKVAPÍ, ŽE I NĚKTERÉ PLEVELY JSOU JEDLÉ A HLAVNĚ - CHUTNÉ! NAPŘÍKLAD PTAČINEC, KOPŘIVA, KOKOŠKA PASTUŠÍ TOBOLKA NEBO ŠŤOVÍK. AŽ BUDETE PŘÍŠTĚ NA VÝLETĚ, MŮŽETE SI NĚKDE NA LOUCE NEBO V LESE PĚKNĚ POCHUTNAT. MOŽNÁ ANI NEBUDETE POTŘEBOVAT SVAČINU Z DOMOVA!

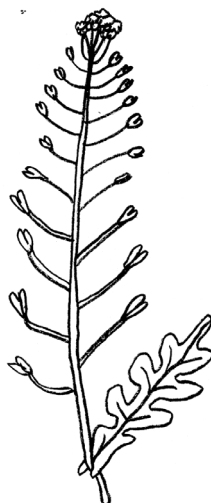
MRKEV

KEDLUBEN

KOKOŠKA

ŠŤOVÍK

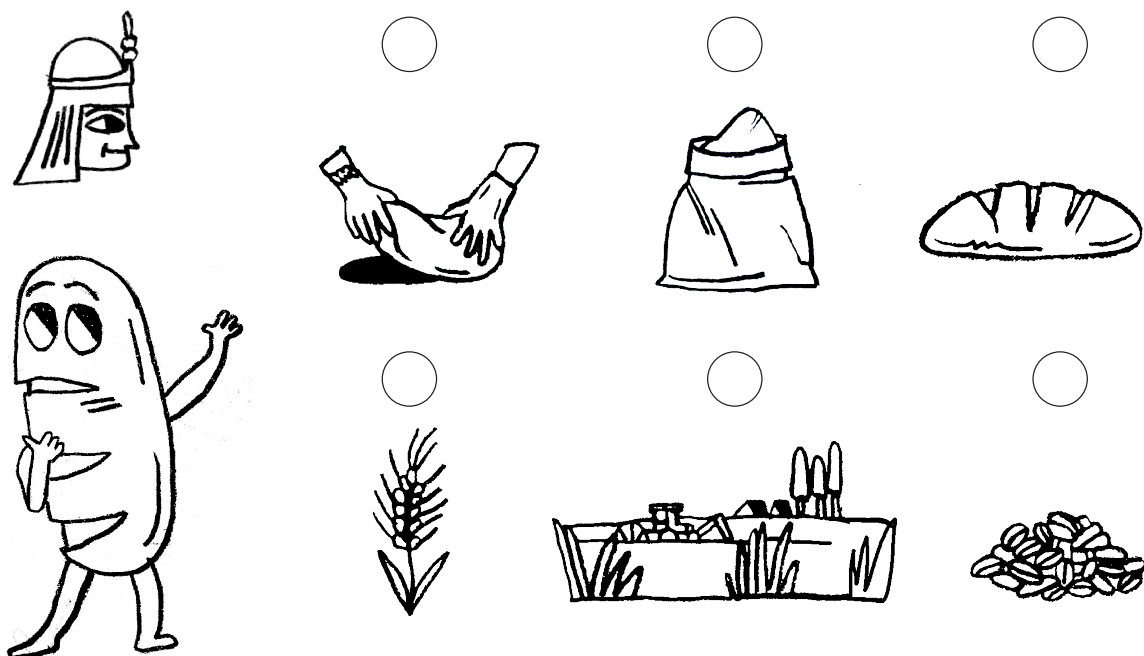
Tip na recept: Udělejte si k večeri salát z celé kedlubny a ředkviček.

Nakrájejte zeleninu včetně natě, smíchejte ji a dochuťte zálivkou z vody, octa, špetky pepře a soli.

6

CESTA CHLEBA

Dokážete správně seřadit fáze výroby chleba? Přiřaďte k obrázkům čísla od 1 do 6.

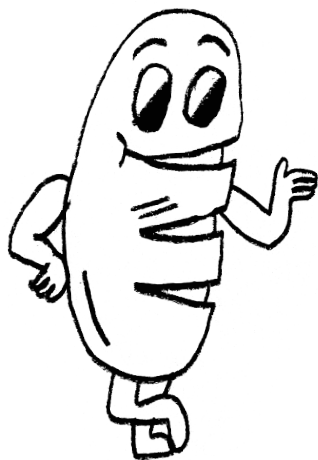
RÁD BYCH VÁM TEĎ ŘEKL NĚCO O SVÉM PŮVODU. O TOM, ODKUD JSEM A JAK SE PEČU. KDYŽ SE OHLÉDNEME ZPĚT NA NAŠI ZAHRADU DO PRACOVNÍHO LISTU O EROZI, NAJDEME TAM ROSTLINY, ZE KTERÝCH BYCH SE DAL VYROBIT I DNES.

UŽ PRAOTEC CHLEBA OBSAHOVAL MOUKU Z OBILÍ, VODU, SŮL A KMÍN. NAŠE MÁMY ALE MILUJÍ CHLEBA, VE KTERÉM JE NAVÍC JEŠTĚ KVÁSEK. KVAŠENÝ CHLEBA VYMYSLELI JEDNOHO DNE STAŘÍ EGYPTANÉ, KDYŽ OMYLEM ZAPOMNĚLI NA SLUNÍČKU TĚSTO. TO DÍKY TEPLU A PŮSOBENÍ BAKTERIÍ, VYKYNULO A ONI HO PAK UPEKLI. TAK VZNIKL PRVNÍ KVÁSKOVÝ CHLĚB, KTERÝ VYDRŽÍ MNOHEM DÉLE ČERSTVÝ, DOBŘE CHUTNÁ A SKVĚLE VONÍ! OPROTI BÍLÉ HOUSCE, KDE CHYBÍ KVÁSEK, POLYKÁTE DO BŘÍŠKA NAVÍC JEŠTĚ ZDRAVOU VLÁKNINU.

VIDÍTE, TAKOVÝ CHLEBA SE DÁ VYROBIT Z TOHO, CO ROSTE U VÁS NA ZAHRÁDCE. JEHO CESTA Z PŮDY NA VÁŠ STŮL NENÍ TAK DLOUHÁ JAKO TA MOJE. PODÍVEJTE SE, KUDY SE MUSÍM TRMÁCET JÁ, NEŽ SE DOSTANU ZE STROMU AŽ DO VAŠÍ ŠKOLNÍ AKTOVKY.

TEĎ SI ASI ŘÍKÁTE, JAK NA TO TI LIDI VŮBEC PŘIŠLI, ŽE SE MAJÍ STARAT O ZEM, PŮDU A HLÍNU? PŘEDÁVALI SI PŘECE ZKUŠENOSTI, VYPRÁVĚLI RŮZNÁ MOUDRA A RČENÍ NEBO TAKY PRANOSTIKY. SCHVÁLNĚ SE ZKUSTE ZEPTAT SVÝCH RODIČŮ, STRÝCŮ, TET, BABIČEK A DĚDŮ, JAKÉ ŘÍKANKY NEBO PRANOSTIKY SI PAMATUJÍ ZE SVÉHO DĚTSTVÍ?

Někdo nám roztrhal pranostiky na dva kusy.
Dokážeš spojit obě části věty tak, aby dohromady dávaly smysl?

STUDENÝ MÁJ,
ÚNOR BÍLÝ,
NA SVATÉHO ONDŘEJE,
KDO SE V LÉTĚ NEZAPOTÍ,

GULÁŠEK NÁS OHŘEJE.
V ZIMĚ SE NENASYTÍ.
POLE SÍLÍ.
V STODOLE RÁJ.

Spojte pranostiky se správným významem.

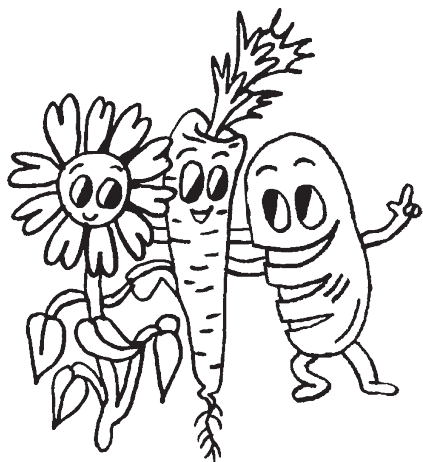
V LEDNU ZA PEC SI SEDNU:
SVATÁ ANNA, CHLADNA Z RÁNA:
ZÁŘÍ – NA LÉTO JDE STÁŘÍ:
SLUNCE PEČE, DÉŠŤ POTEČE:

JE VEDRO, BUDE PRŠET.
NEBYLA PRÁCE A TAK SE ODPOČÍVALO.
LÉTO DOZNÍVÁ A PŘICHÁZÍ PODZIM.
NOCI SE ZAČÍNÁJÍ OCHLAZOVAT.

Co asi znamená pranostika na stužce a k jakému datu se váže? Dopiš vedle obrázku.

K zamyšlení: Možná jste si všimli, že některé pranostiky už třeba neplatí, čím by to tak mohlo být? Nebylo by potřeba vymyslet nové pranostiky?

Cesta chleba

Koncepce

Evelína Ženíšková, Irena Carkovová, Martina Johnová

Odborná redakce

Miloslav Kolenatý (Fakulty životního prostředí UJEP)

Umělecká intervence

Anna Remešová, Marie Lukáčová (Pole žin, video 2020)

Ilustrace a grafická úprava

Magdaléna Gurská

Vydavatel

Veřejný sál a Galerie Hraničář

Prokopa Diviše 1812/7

400 01 Ústí nad Labem

Pracovní listy vznikly jako vzdělávací materiál k výstavě
Poslední den stvoření pro Galerii Hraničář v Ústí nad Labem.
Mohou sloužit jako vzdělávací materiál k průřezovému tématu
Environmentální výchova. Galerijní animace on-line a pracovní
listy ke stažení jsou určeny pro žáky na 1. stupni základních škol.
Obohacují výuku o nová témata, odkazují k uměleckým dílům na
výstavě a propojují teorii s praxí.

www.hranicar-usti.cz/pracovnilisty (odkaz na pdf. soubor)

Ústí nad Labem

©2019

HRANIČÁŘ

MINISTERSTVO
KULTURY

Státní fond kultury ČR

